

LA ACADEMIA CALASANCIA

Fundador: RDMO. P. EDUARDO LLANAS, SCH. P.

AÑO XXXVI — N.º 809

ABRIL 1927

Hojas de un Breviario

Abro mi Breviario al acaso.
Así será el buen Dios quien escoja el tema de mi meditación.

Leo: Epístola de S. Pablo a los fieles de Corinto.

Os exhortamos—dice el Apóstol—a no recibir en vano la gracia de Dios. Y pues El dijo: en el tiempo grato te escuché y en día de salud te ayudé, yo os digo a vosotros: he aquí que ha llegado ya el tiempo aceptable y el día de salud.

Este tiempo aceptable y de salud, de que habla el Apóstol, es el tiempo santo de Cuaresma.

Y pues este es el tema que la Providencia me brinda, quiero hablar de él en esta Hoja.

La palabra Cuaresma en su sentido cristiano significa el espacio de cuarenta días consagrados a la mortificación y al ayuno, probablemente en memoria de los cuarenta días de ayuno que se dignó pasar retirado en el desierto nuestro divino Maestro.

La consagración de un tiempo dedicado a un mayor recogimiento, a una mayor austeridad, a un mayor ascetismo, no es exclusiva de la Iglesia católica.

Los códigos religiosos de todos los pueblos tienen como uno de sus capítulos más importantes la celebración de una época dedicada especialmente a un ayuno más riguroso, a una más estricta y escrupulosa observancia de los preceptos morales y a una mayor mortificación de las pasiones.

Ahí está a nuestras mismas puertas el pueblo musulmán que con tener una religión sensualista, observa con todo rigor su Cuaresma.

A buen seguro que no habrá muchos cristianos que observen su Cuaresma con tanta escrupulosidad como los mahometanos su Ramadán. Y esto que nuestra Religión es esencialmente espiritual y tiene por base el sacrificio. Y esto que la Iglesia ha ido suavizando su rigor al través de los siglos, de tal manera que hoy parece reducida a su mínima expresión.

¡Qué diferencia entre la Cuaresma antigua y la moderna!

Antiguamente a la práctica rigurosa y casi universal del ayuno se unía la privación absoluta de toda clase de juegos y diversiones, siquiera fuesen tan honestas e higiénicas como la caza.

El tiempo de Cuaresma era mirado con tanto respeto, que durante todo él estaba prohibida la celebración de matrimonios sin licencia especial del señor Obispo, y hasta el siglo IX se conservó la costumbre de cesar los tribunales en el curso de sus negocios.

Por otra parte ni los jóvenes, ni los sexagenarios, ni siquiera los enfermos, estaban dispensados del ayuno cuadregesimal, sino en casos muy especiales, y aun los mismos soldados en servicio activo venían obligados a él.

En cuanto a la abstinencia de carne, sólo algunos hospitales estaban facultados para preparar y vender carne en tiempo de Cuaresma con destino a los enfermos.

Uno de esos hospitales era el de París, el cual, en virtud de dos acuerdos del Parlamento francés, podía vender carne a los que presentaban un doble certificado, del párroco y del médico, junto con una nota de su nombre y domicilio.

Durante la primera mitad del siglo III, en que sólo se ayunaba por Semana Santa, la inmensa mayoría de los fieles no probaban más que pan, agua y sal los cuatro primeros días, no tomando absolutamente nada durante el Viernes y Sábado Santos.

Más tarde, cuando se celebró toda la Cuaresma, no se acostumbraba a hacer más que una comida diaria, que se verificaba precisamente al ponerse el sol, absteniéndose en absoluto de carne, huevos, leche y vino.

¿En qué se parece nuestra Cuaresma a la de los antiguos cristianos?

O tempora, o mores!...

RAFAEL RAMÓN.

La Pedagogia Calasància ⁽¹⁾

pel Dr. Angelo Campanelli, President del "Ginnasio Comunale" de Mirandola

(Continuació)

En 1547 escrivia al P. Pietro Luca a Càller: "Digui de part meva als Pares Antioco i Pietro que no observin dins la religió el capteniment que observà aquell servent que posseïa un talent, i l'amagà; ans més aviat es comportin com aquell qui en posseïa dos, el qual amb els dos talents en guanyà dos més, i fou després recompensat en donar-li el Senyor dues ciutats. Vull dir que el P. Antioco té un talent, el de la calligrafia; però en tindria dos si s'aparellés a aprendre l'aritmètica; i com més en despengui en servei del proïsme per amor de Déu, tant més s'assemblarà a Déu, i tindrà un més gran mèrit en aquesta vida i una més gran remuneració en l'altra". "Es de grandíssim mèrit per a la nostra Ordre" escrivia en una altra lletra dirigida a Gènova "d'ensenyar l'aritmètica, per bé que no ho entenguin així els ultracuidats; però qui no s'humilia no serà exalçat". Així mateix d'aquesta lletra pot hom deduir l'esforç que havia de realitzar entre els seus propis religiosos perquè s'ensinistressin, per poder-les ensenyar després, en aquelles matèries que eren tingudes per massa humils, i corrien el perill d'ésser descuidades. Aquest esforç l'havia d'efectuar especialment amb les persones que entraven dins l'Ordre en edat avançada, les quals, sadolles de cultura clàssica d'acord amb les tendències del temps, havien de lluitar contra llurs inclinacions i concepcions per a donar als minyons l'ensenyament elemental; és potser un dels motius pels quals, com havem vist més amunt, volia que hom fos molt caut en l'acceptació de postulants d'edat avançada; aquests no s'haurien sotmès fàcilment als seus justíssims punts de vista.

I puix que tractem de les escoles elementals i populars, em plau de referir-me a un altre passatge del ja esmentat discurs del P. Pistelli: "Nosaltres pensarem amb Calasanç que el mal no prové de la instrucció, ans de la ignorància, i el lloarem d'haver proclamat aquesta alta veritat,

(1) Vegeu pàgs. 123, 161, 210, 243 i 273 del volum de 1926 i 3, 35 i 76 del present volum.

quan els prínceps i els savis, els nobles i el clericat, si l'haguessin entrevista, no haurien gosat a manifestar-la. I quan en una lletra a un dels seus religiosos li veiem recomanar càlidament per damunt de totes les altres, aquelles escoles populars en les quals hom ensenya de llegir, d'escriure i d'aritmètica, i recomanar-les-hi perquè, són les seves paraules — tindran en el transcurs del temps una immensa difusió — no sabem vers on decantar-nos, si a admirar el filòsof i el pedagog que veu amb ull d'àguila les transformacions socials que s'esdevindran dos segles després de la seva mort, o bé a venerar el Sant que predià el futur, perquè és il·luminat per l'esperit de Déu“.

Les que nosaltres havem apel·lat matèries específiques no havien d'anar desaparellades de l'estudi de les disciplines clàssiques, les quals, com és sabut, eren en auge en aquell temps. Escriu Mapeli en el ja citat Diccionari Pedagògic: “Consagrat després (*Calasanç*) a l'ensenyament, vol que siguin iniciats (*els seus religiosos*) pels millors mestres i durant diversos anys, a l'estudi de les belles lletres italianes, llatines i gregues, de la història i de la geografia, de la filosofia, de les ciències naturals i físiques, de les matemàtiques, de la teologia, de la pedagogia, que en sofrien tots l'examen a fi d'any, i que en donin també pública experiència abans d'ésser destinats a mestres“.

No m'ha estat possible d'assabentar-me del grau en què els PP. Escolapis, en els primers temps, cultivaven la història i la geografia, per tal com llavors l'estudi d'aquestes disciplines era poc desenrotllat. Amb tot, l'afirmació de Mapeli és reforçada per dues consideracions: 1ª essent l'Ordre Escolàpia una Ordre eminentment culta, no podia descuidar l'estudi d'aquelles disciplines; 2ª consta que eren realment ensenyades als joves, com veurem més endavant. En esguard de la pedagogia, cal afirmar, a honor de la veritat, que no era conreada amb enteniment especulatiu, ans només per a fins pràctics, mitjançant aquella experiència que els més ancians adquirien en estar continuament en contacte amb llurs deixebles.

La mesura en què foren cultivats els estudis clàssics pot ésser deduïda de dos fets: 1er que Calasanç, més que octogenari, ensenyava el grec; 2^{on} que la *Ratio studiorum pro religiosis nostris a Capitulo Generali anni 1718 adprobata* conté un pla complet d'estudis clàssics. Tots els religiosos que entraven a l'Ordre, i no tenien ja la cultura requerida, ultra les matèries específiques de què havem parlat abans, havien de seguir aquell pla d'estudis segons les prescripcions de l'esmentada *Ratio*, el contingut de la qual convé, per això, d'indicar sumàriament.

El curs dels estudis havia de durar vuit anys; del dissetè al vinticinquè

d'edat. Acceptats, com hem dit, els postulants a quinze anys fets, començaven a estudiar regularment només després dels dos anys de noviciat.

Els estudis eren repartits així: dos anys de retòrica, en els quals hom repetia, a més, la gramàtica; tres de filosofia, i tres de teologia. Cada any, al seu torn, era subdividit en tres trimestres, en cada un dels quals havia d'ésser seguit el programa prescrit per la *Ratio*. A la fi del bienni de retòrica, i dels triennis de filosofia i teologia, hom havia de sofrir exàmens públics.

Dues observacions poden ésser fetes a aquest programa: 1ª que sembla deficient en ço que pertany als estudis de gramàtica, especialment si el comparem amb el contingut dins la *Ratio* dels PP. Jesuïtes; 2ª que la *Ratio* dels Escolapis no fou aprovada fins al Capítol General de 1718, per la qual cosa sembla que abans d'aquella data els estudis clàssics no foren regularment cultivats. Respondré primer a aquesta darrera observació.

La *Ratio* aprovada en 1718 no fou altra cosa que la codificació escrita de ço que any per any, i precisament des que les Escoles Pies eren estades erigides en Congregació, hom havia practicat. Si abans d'aquella època no havia estat exposat damunt del paper un programa o pla d'estudis, la raó és que no se'n sentia la necessitat, essent suficient a la primeria la consuetud i la tradició. Més tard, amb l'evolució del temps i amb l'expandiment de l'Institut, fou judicada necessària una regla escrita.

Quant a la primera observació, cal dir que en la *Ratio* dels PP. Jesuïtes hi ha exposat el programa *Pro exteris*, i no per als religiosos; els externs eren acceptats en el col·legi a deu anys, i àdhuc abans; i per això eren mancats de cultura literària. Però, com ja hem vist, Calasanç no acceptava els joves de la seva Ordre, en qualitat de futurs religiosos, si no posseïen almenys els estudis de gramàtica; per això aquesta era només sumàriament repetida en els dos anys de retòrica.

Tot el que precedeix em sembla suficient per a donar una idea de la cultura que havien de posseir els mestres de les Escoles Pies abans d'entrar a classe per a ensenyar-hi la ciència unida a la santa temor de Déu.

(Seguirà)

Estampa d'Abril

Sant Jordi

Primavera avança i les roses esclaten al bes de la Natura. Petites roses totes olor, tendres i bellament decoratives, que ens embaumen l'espai i preludien la poesia i espiritualitat enfortidores dels pobles que no volen materialitzar-se.

Entre garlandes de roses ens arriba el cavaller Sant Jordi, heroi i màrtir, vencedor prompte al sacrifici. Espill de gestes mogudes per la Fe, és el defensor contra tota injustícia, l'herald de l'indefens, braç fort de la virtut i cavaller de l'ideal. Com Madona Puresa va vestit de blanc, blanc és son corcer i blanc l'escut que una creu roenta sublima.

No pot tenir més bellesa la tradició del Sant Cavaller. No endebades és patró de tants i tants pobles de la terra. Patró d'Anglaterra, patró de la gran Rússia, de Venècia, de Catalunya, de terres valencianes; també d'innombrables pobles que la llança del Sant protegeix i la creu de son escut guarda. Imatge cavalleresca de rutilant composició heràldica, lluminosa com vitrall quatrecentista netament retallat. Encís alhora de juvenesa i fortitud.

Prenguem exemple del Sant Cavaller. Siguem ardits per combatre la impuresa, el deshonor, la manca de tota fe, la incultura entorpidora. Combatem també concupiscències i odis que són al cap d'avall la fera maligna que a la humanitat persegueix i amenaça. Fera maligna resum de totes les lletjors, que Sant Jordi esclafa en gesta heroica plena d'art i poesia.

JOAQUIM RENÀRT.

La Felicidad

Sin necesidad de prólogo y con el fin que fácilmente verá quien estas líneas se digne leer, vamos a tratar brevemente de una cuestión tan tratada y sentida como la de la felicidad.

Es esa palabra del dominio universal: a derecho y siniestro, de palabra y por escrito la empleamos para significar algo objetivo y subjetivo a la vez, algo a que la naturaleza nos arrastra con fuerza verdaderamente irresistible.

Cuántas veces el joven a quien no preocupa el momento presente, para quien todo lo futuro es rosada esperanza, se siente feliz. Sueña venturas, ignora el dolor, olvida ofensas, es generoso en su corazón, todo le sonríe, es feliz y esta palabra lo comprende todo.

No es menos cierto que si todos estamos conformes en aspirar a la felicidad, por ser esa aspiración una fuerza natural; no lo estamos en determinar aquello en que consiste esa felicidad: eso ya es fruto de la reflexión y no todos estamos igualmente dispuestos por multitud de causas a llegar al mismo término en nuestras investigaciones.

No voy a exponer ni los sistemas de los filósofos ni las doctrinas profesadas por los distintos pueblos respecto del particular. Pero sí diré, que aún entre nosotros, guiados e ilustrados por la revelación divina, si atentamente nos examinamos, descubriremos que allá en lo más recóndito del corazón tenemos un idolillo al cual servimos, por el cual nos interesamos vivamente y al que sacrificamos las comodidades, el tiempo y a veces parte al menos de nuestros deberes. Suele ser un fin instintivo de nuestras obras ordinarias, es como una salsa con la que condimentamos todas las circunstancias de la vida. Aficiones, deseos, juicios de los demás, lecturas, conversaciones, hasta las posturas del cuerpo, todo va regido y gobernado por esa cosilla que en éste es cierto aire de despreocupación, en aquél la gravedad, en el otro las buenas formas, la comodidad, la fama, el saber, el honor, etc., etc., por no nombrar otras cosas más inconfesables y menos inocentes. Persona hemos conocido para la cual toda la dicha y la ilusión consistía en saber muchas noticias y antes que los demás.

En esa disparidad tan variada como son los hombres, encontramos algo común, algo que responde al impulso de la naturaleza. Estamos en una

de esas antinomias tan frecuentes en todo error. Si preguntamos a los hombres dónde está la felicidad, nos dirán en su mayor parte que en el placer: placer o fruición espiritual o material, alto o bajo, pero placer. Mas si examinamos atentamente todas esas cosas a que nos hemos referido, grandes y pequeñas, veremos que no es lo más común a todas el placer, sino el instinto de perfección. Llamamos *vanidades*, cosas vanas, a las ostentaciones de bienes o cualidades que no se poseen: el que una persona vista conforme a su rango y profesión está muy bien visto; pero que otra de condición inferior vista de esa misma manera, manifestando tener lo que no tiene, se desprecia o se compadece como necia vanidad. Cuántas lágrimas y sacrificios cuestan a veces esas vanidades y sin reportar de ellas beneficio ninguno se buscan y se siguen para disimular defectos o aparentar perfecciones.

Cuando los santos sufren tormentos y persecuciones por no ofender a Dios, cuando mueren antes que pecar, y S. Pablo dice que se gloriará en sus enfermedades para que habite en él la virtud de Cristo, no hacen más que seguir esa tendencia a la perfección, pero verdadera y sobrenatural.

Ese sencillo análisis nos autoriza para sentar la tesis de que la felicidad está en la última perfección del hombre.

Todo lo imperfecto se mueve y en todo movimiento hay siempre algo que permanece y algo que cambia: la vida, el amor, el conocimiento son movimientos, en ellos permanece algo que es potencia y se consigue algo que es acto. La teoría aristotélica es universal, es necesaria, es metafísica. Sólo el ser absoluto es acto puro, porque sólo él posee la suma de todas las perfecciones y la última razón de ellas. Todo lo demás es mezcla de potencia y acto y toda la razón de su movimiento está en desarrollar esa potencia y llegar a la posesión del acto o perfección de que es capaz.

Los seres vivientes, en los que ese movimiento o evolución es más patente, empiezan en un estado en el que poseen lo puramente necesario para ser lo que son en su naturaleza. En sus órganos y en sus fuerzas van adquiriendo un desarrollo progresivo hasta llegar a la plenitud de su ser en el cual son aptos para cumplir el fin de su existencia.

Están todas las cosas unidas con un lazo dinámico por el cual las inferiores son para las superiores: el mineral para el vegetal, los dos para el animal y todos para el hombre. Por lo tanto, las cosas inferiores cuyo fin está en otras criaturas tendrán un fin limitado y perecedero como éstas, cumplido el cual acabará la razón de su ser y desaparecerán.

El hombre no desaparece más que un instante. Siente en su interior un instinto de inmortalidad, y ese instinto es una prueba que nos da la conciencia de que, si el cuerpo sucumbe, hay en nosotros una alma inmortal. Podremos adquirir en esta vida multitud de perfecciones que ambicionamos; pero nada de lo visible nos puede llenar: los ojos se dirigen hacia arriba, el alma quiere volar y semejante a la paloma del arca, o no volverá o volverá al cuerpo con el anuncio de la paz sempiterna, de la felicidad interminable.

A eso aspiramos todos, porque el espíritu es para la materia lo que lo

infinito para lo finito ⁽¹⁾. No podemos contentarnos con algo limitado, porque pronto la inteligencia vislumbra un más allá y la voluntad se iría en pos de un mundo nuevo para conquistarlo. Luego sólo Dios, sólo la posesión de Dios, verdad suprema, bien infinito, acto puro puede saciar nuestra alma. Sólo un más allá de lo que no tiene límite es inconcebible. *Fecisti nos ad te, Deus.*

Que esa aspiración natural haya de conseguir su objeto es de todo punto necesario. Todas las cosas en el curso de su perfeccionamiento desarrollan fuerzas intrínsecas para conseguir bienes extrínsecos que incorporan a su ser recibiendo de ellos una perfección de que antes carecían. Con los elementos inferiores puestos a su servicio a modo de instrumentos, van adquiriendo las perfecciones apetecidas. Pero esas perfecciones han de decir relación de conveniencia con el ser que han de perfeccionar: aquel símil de un niño que no quiere el vestido de su hermano mayor nos lo dice con gracia y evidencia, porque más que símil es un caso particular de la ley universal. *Amabile quidem bonum, unicuique vero proprium*, dijo Aristóteles. ¿Y cuál es el criterio para discernir ese bien conveniente a nuestra naturaleza? La naturaleza misma; porque el movimiento de la voluntad hacia su último fin, primer movimiento de todos, porque es la causa de todos los demás, ha de venir del primer motor. Si ese movimiento es en nosotros natural y espontáneo, sólo Dios, autor de la naturaleza puede producirlo, porque sólo El puede imprimir en las criaturas movimientos naturales ⁽²⁾. Si las obras de Dios son perfectas, no puede dejar de llegar a su término ese movimiento que ha impreso en lo más hondo de nuestra alma.

Pero ese término es *condicionalmente cierto*. Su consecución es obra divina y humana, interviene Dios como causa primera y el hombre como causa segunda. Por parte de Dios no puede faltar, sí puede, por parte del hombre: interviene éste como causa libre y es preciso que haga buen uso de su libertad, para que la llegada al feliz término sea efectiva.

Queda en pie todavía la cuestión: ¿Deseamos esa perfección por el placer que nos ha de producir? Sto. Tomás lo niega aduciendo multitud de razones. Algo más de lo que creíamos nos hemos extendido y las dejamos para otro día. Entonces veremos la relación que hay entre la fruición y la felicidad que es, según hemos visto, *status omnium bonorum aggregatione perfectus*. Un estado perfecto por la agregación de todos los bienes. (Boecio).

JULIÁN CENTELLES, SCH. P.

(1) Sum. Theol. 1.ª, 2.ª f. II, a. 6.

(2) Sum. Theol. 1.ª, 2.ª f. IX, a. 6.

"La cinematografía y la moralidad"

Se ha dicho, y con razón, que el *cine* debe ser escuela de buenas costumbres y poderoso medio propagador de la cultura. Pero, desgraciadamente, no es nada de eso, antes bien, hoy el *cine* es la antesala del vicio y principio de no pocos males que, paulatina y fatalmente, repercuten en la sociedad.

Podemos asegurar, que moralidad es una especie del género cultura, por lo que a ella debe ir encaminada la obra cinematográfica.

La cinematografía vino al mundo para realizar un fin educador, no para alterar y embrutecer las buenas costumbres, pero no se nos negará que mucha de la moderna mal entendida libertad proviene de este nuevo arte.

Además, hoy día, represéntanse películas que, si al hombre reflexivo y medianamente culto no le causan otra cosa que curiosidad y, quizá, a lo más, alguna emoción, al gañán, al paleta y, lo que es más lamentable, a la juventud, le produce una sugestión imponente y arrolladora. La experiencia cotidiana nos muestra, mediante ejemplos vividos, la perniciosa influencia del *cine* sobre este elemento social.

Por otra parte, y ya concretando cierto matiz de películas: justo es reconocer que el *cine* nos muestra, en general, el triunfo de la justicia sobre toda amoralidad, de lo que en lenguaje vulgar diríamos del *bueno* sobre el *malo*. Pero eso que sería muy conducente representarlo por medio de buenas artes, el *cine* nos muestra, invariablemente, la muerte material del que hemos llamado *malo*.

¿No podría, el *cine*, valerse de medios menos burdos para demostrar la razón, más que con los puños o con el arma homicida? ¿Es moral emplear la fuerza bruta?

Pero lo más deplorable no es el espectáculo en sí, el de mostrarnos débil al culpable y hercúleo al héroe de la narración, cual en un nuevo juicio de Dios, sino el entusiasmo que se desborda del público, que, aplaudiendo con frenesí, apoya el retroceso de la civilización y de la cultura.

¿Es moral usar de medios violentos y coactivos?

¿Qué diríamos de un país gobernado por la fuerza y el miedo?

LUIS LASHERAS.

Petit Glossari de l'Escola

Anecdòtic

I

La meva Glossa del mes passat produïa greu rebombori a l'Escola. Més d'un infant s'hi sentia al·ludit, i el Mestre bo tenia gran feina a manifestar-los, que en l'anècdota personal és imprudent de retreure la d'ara, val més recordar la pretèrita.

Però, en fi, si ésser al·ludit en una anècdota ho tenien els infants del mestre bo com una altíssima honor, en atenció a les paraules d'afecte intens que al mestre li brollaven, cal fer una excepció avui en la regla de conducta, i cal evocar anècdotes presents per tal de donar gust a la mainada.

II

Era un infant qui tenia mutacions massa remarcables. El mestre bo s'hi perdia en voler-lo dirigir, car mai no sabia pendre'l dretament. Els caires de la complexa ànima de l'infant li ho impedièn. Adés era suau i pietós com un serafí, adés era esquerp i fred com l'isard.

El mestre el tractava amb suavitat extrema i l'infantó s'hi ajeia blamment com un anyell mansoi; tot d'una, però, es redreçava espaordit, i ni els afalacs del mestre, ni les paraules dolces dels companys podien abatre la petita fera trasbalsada.

El mestre bo, en absoluta perplexitat, estudiava i més estudiava el caràcter de l'infant. I en resum en deduïa que l'anormalitat del noi prové

sovint de malaltia, sovint de la consciència (malaltia moral). Ambdues malalties requereixen tractament. Sotmès el malalt, la curació podrà ésser lenta, però és infal·lible.

Tranquil·litzar la consciència de l'infant, apartant perills i obstacles, era feina sumament delicada. Però el mestre bo tenia l'ajut de l'Àngel de la Guarda. I el mestre no trigava a trobar-ne un fruit que l'amarava de consol.

* * *

Així m'esdevenia amb tu, infant estimadíssim, de qui he tingut cura amb tota l'efusió de la meva ànima de pare. Recordes la tristor que em produïa un jorn de retrobar-te, després d'una absència llarga meva, fred i esquerp com si m'haguessin canviat el fillet? Tu no les veies ni comptaves pas les angúnies del meu esperit pensant en tu. Però les meves pregàries humils, però els meus treballs constants tenien segur el triomf. I no era en mi cap mèrit. El mèrit era d'Aquell qui és sublim model del mestre bo; qui abans caminava trepitjant espines per tal de retrobar l'ovelleta perduda...

III

L'anècdota és acabada. Si mai tu arribes a llegir-la, ara que gairebé ja ets home, treballa juntament amb mi la terra del teu cor que pot donar una collita bravamant abundosa. Treballa i lluita i venç!... I sempre més tindràs, coneguda la causa, la clau del teu esperit, la clau del teu caràcter.

RUTH

El Museu Social de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis

Feia temps que n'havia sentit parlar i em succeïa ço que usualment s'esdevé quan es deixa passar temps sense pendre una resolució: es passa temps sense determinar-s'hi.

Però per fi la decisió fou feta i vaig anar a veure el Museu Social, car no altra cosa que "veure" es pot fer en una primera visita; l'estudi si de cas cal fer-lo en posteriors visites.

A alguns dels llegidors els haurà segurament passat, que en entrar per primera vegada en un Museu, queden completament desorientats i mancats de la serenitat i intuïció necessàries per a sentir una impressió estètica, clara i distinta, usant termes de la percepció psicològica. El fet es transporta igualment a un Museu científic.

Per això, la impressió confosa que rebí en veure l'obra del Museu, em deixà sorprès i amb el cervell fent-me tentines. Ni de què podia servir-me el programa de la distribució, l'ús del qual solament és aconsellable en repetir les visites?

Recordo encara, — segurament ho recordaré sempre — la impressió fantàstica que em féu el British Museum de Londres en entrar-hi per primer cop: vaig sortir-ne amb mal de cap i cuidava emmalaltir. Després durant un parell de mesos, vaig anar repetint les visites i em passava tardes senceres en una sola sala. A la fi els objectes d'allí corresponien a la meva sol·licitud àvida: els coneixia i els sentia.

Naturalment que una impressió d'un mateix grau no me la podia produir *el* Museu Social ni *un* museu social, de Barcelona ni d'enlloc. En primer lloc Barcelona és Barcelona i Londres és Londres. En segon lloc les obres d'art són més excelses que les purament intel·lectuals. I en tercer lloc — per bé que pugui semblar un contrast amb el que després diré —

el Museu Social és una obra que a desgrat d'ésser gegantina, és d'una sola institució: de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis.

Però ultra la impressió d'una gran obra que produeix la visió del Museu Social, també sobta que una filigrana de treball com aquesta resti tan desconeguda. Per a un esperit no massa materialitzat i sobretot per a un esperit sensible a tota valor intel·lectual i ideal no és possible de veure el contingut del Museu Social sense sentir-se empès a donar un crit de protesta i a deixar-se endur per la temptació de llevar dels murs aquella disbauxa de treball i d'estudi — que en forma de gràfics hi penja — i dur-los al carrer i ensenyar-los a la gent, — que ara com ara aquest sembla ésser l'únic mitjà per tal que la gent se n'adoni i ho apreciï —.

Llàstima que no hi hagi un llibre que expliqui la formació d'aquests gràfics, que són un *tour de force* de la intel·ligència, de la tècnica, d'un saber profund i laboriós.

Totes les obres, tota l'activitat de la Caixa de Pensions i d'Estalvis, resten emmirallades en els murs i en les taules del Museu: models de documentació, fotografies, estres i atuells, estudis tècnics i una Biblioteca social que és tan poc freqüentada com ben nodrida.

Criden l'atenció, per la simpatia que desperten, el departament de l'Obra benemèrita del Bon Mot, el de l'Institut Català per a Orbs (amb mostres de les seves màquines d'escriure, dels seus llibres, dels seus aparells), el del Mont de Pietat de l'Esperança (amb les màquines de cosir empenyorades i usades per la mateixa necessitada, amb el breçol al costat per dur-hi el nodrissó, durant la tasca i la cadireta per asseure-hi el menut que així no cal deixar en mans no maternal), el dels Homenatges a la Vellesa (sortosament ja ben arrelats a la nostra terra), el de l'Obra Antituberculosa, el de l'Institut de la Dona que treballa, el de l'Institut de Mutilats, etc.

Naturalment que em descuido de donar compte d'altres departaments ben interessants, però ço que vinc de dir és prou per contar la impressió d'una primera visita al Museu Social. No l'estudio, no el descriu tan solament; dic concretament la impressió vaga però profunda, alhora que em proporciona, la bona avinentesa de decidir-me a anar-lo veure.

BELLVIURE

Divina soledat

"Eloi, Eloi, lamma sabacthani!"

*Clavat en Creu Jesús en l'agonia,
d'ací i d'allà remors de malvestat
i un clam diví al llavi qui es planyia:
Déu meu, perquè m'haveu abandonat!*

*La humanitat era orba en son desvari,
la terra tota s'estremí del dany
i el Fill de Déu moria en el Calvari
portant als llavis la dolor d'un plany.*

*La Creu alçada dalt el cim fulgia
com un farell, per una eternitat;
tombava el sol; hora foscant, el dia
s'amagava negrós com un damnat*

*La humanitat irada, enfellonida,
s'esmunyia covarda del lloc sant;
muntanya avall corria espaordida,
llur cor poruc, la passa vacil·lant.*

*Cel en amunt bramava la tempesta,
el terratrèmol esventrava el món:
les grogues palmes d'aquell jorn de festa
i els cants de joia i els llorers, on són?*

LA ACADEMIA CALASANCIA

*Tot fou ahir; avui ni lluc sisquera
per adonar-se, dòcils, del pecat.
La nit planava tristament severa
com una ombra de dol i pietat.*

*Però en la Creu una claror novella
hi resplandia reposadament:
la llum tremolejant de qualque estrella
posava un dolç conhort en el turment.*

*Jesús morent amb dolça veu ens crida
per abeurar-nos en sa caritat
i esberla encar la flor d'aquella Vida
la llança d'un Longinos despiadat.*

*I com ahir la humanitat camina
per viaranys ombrívols, pecadors:
Vulgau, Senyor, amb vostra llum divina
assenyalâ els camins menys perdedors.*

*Clavat en Creu Jesús en l'agonia:
«Déu meu, perquè m'haveu abandonat!»
Per allunyâ el dolor de cada dia,
vulgau-nos en la vostra companyia
endolcint la divina soledat!*

DOMÈNEC JUNCADILLA.

Unes cobles místiques

Amadors i devots dels nostres clàssics, sempre ens desperten una viva i amable curiositat les obres dels cançoners místics catalans de centúries pretèrites, i fins encara més: creiem que mai és prou de lloar la tasca investigadora i àdhuc la publicació de textos antics ignorats, per tal que serveixin d'estudi als lletraferits i als doctes en afers de literatura mística de la nostra terra.

Sabem que En Milà i Fontanals, de venerable memòria, escriví en el seu temps una "Ressenya dels antics poetes catalans", treball que merescué lloers en els Jocs Florals de Barcelona l'any 1865. També ens consta per referències, que recòndit en la Universitat de Saragossa, existeix una antologia del XVè segle: un gentil cançoner formant un còdex de poc més de trescents folis, per bé que en ell les composicions religioses no passen d'una trentena. Molts coneixen el "Jardinet d'Orats", còdex de la Biblioteca Provincial de Barcelona, i sens dubte que la benemèrita "Biblioteca de Catalunya" serà sortosa d'ésser guardadora d'altres i altres peces bibliogràfiques referents al particular.

Ara, en ple temps quaresmal, i en vistes a la Setmana dels grans misteris de la nostra santa Redempció, no serà gens desavinent d'exhumar unes cobles, segurament inèdites, que en certa ocasió afinàrem, amb no poca joia, examinant per altres afers els polsosos papers de l'arxiu parroquial de Santa Maria d'Igualada, la nostra ciutat nadiua. Es tracta d'una fulla manuscrita, tamany 315×220 mil·límetres, el contingut literal de la qual és així, amb sa mateixa ortografia:

COBLES

Tramatre lo etern pare
 Jesus, forment molt galant,
 en lo ventre de vos, mare,
 sembrat per lesperit sanct;
 la espiga tant ben granada
 en betlhem se demostra
 de gracies molt ben granada
 bellissim forment dona.

En la circumcissio
 segaren aquell forment;
 tal senyal ab passio
 volgue dar liberalment
 confirmant la gran jornada
 quel forment se fara pa.
 En la cena consegurada
 fone pastat aquell sanct pa
 que la verge infantia.

L'original és sense signatura ni dada, però per la qualitat del paper i observant el caràcter de l'escriptura, sembla pertànyer a les darreries del XVIè segle o primera meitat del següent.

Tal volta hom objectarà que les *Cobles*, — indefectiblement adreçades a la Mare de Déu — no excel·leixen en polidesa d'estil, però tenen tota l'olor dels místics catalans del segle d'or: cal apreciar-hi un bon fons de poesia amb imatges i al·legòries escaients, sobre diverses facetes de la vida de Jesús, el Déu fet home per alliberar-nos de l'esclavitut que patim per la taca original dels nostres primers pares. L'encarnació en el sí virginal de Maria per obra del sant Esperit, el gloriós naixement en rústec portal de la Judea, la dura i penosa circumcissió de l'Infant i aquell sant Sopar en què Jesús, el *bellissim Forment*, es lliura coralment als apòstols i en ells a tota la humanitat: tals són els records dolços que a la nostra ment suggereixen les dessús dites *Cobles*.

GABRIEL CASTELLÀ I RAICH.

Els goigs com a manifestació de la religiositat popular

Els goigs formen una de les branques o manifestacions de la poesia popular, són la poesia religiosa o mística del poble català, són la forma o manera de què es serveix el poble, col·lectivament, per a honorar Déu, la Verge i els Sants, i, concretant, podem definir-los com a “Càntics amb què el poble devot català, honora col·lectivament Déu, Maria Santíssima i els Sants, impetrant d'ells la seva protecció”, o bé, com diu Mn. Gudiol, “Càntics devots que en honor del Senyor, de la Verge Maria i dels Sants, caracteritzen la devoció popular catalana”.

En aquestes definicions es deixa veure el caràcter netament català que tenen els goigs i que constitueix, junt amb la popularitat — que ja implica col·lectivitat — la seva nota principal i característica.

D'aquí que el límit dels goigs estigui reduït als pobles que en altre temps constituïren la Corona Catalano-Aragonesa, o, millor dit, estan limitats als pobles de llengua catalana (Catalunya, València, Mallorca, Aragó Català, Rosselló i Vallespir), sense que això vulgui dir que, encara que raríssimes vegades, no se'n pugui trobar algun d'escadusser en terres relativament llunyanes, com per exemple, els de la *Virgen de la Paz* a Toledo, l'existència dels quals és difícil d'explicar.

Començant per la part que podríem dir-ne escènica dels goigs, hem de fer notar, en primer lloc, que en tenen de dedicats als seus Patrons i Tutelars, les parròquies, ermites, santuaris, capelles públiques i privades, i també els gremis; es canten el dia de la festa del Sant després de l'Ofici o processó que en honor del mateix es fa i també després de la funció de la tarda. Aquesta és la manera general, quant a la majoria dels goigs, però no cal entendre-ho així de tots d'una manera absoluta, car tenim, per exemple, els del Roser, que, ultra cantar-se el dia de la festa, es canten cada mes, en la funció que a la Verge es dedica en totes o quasi totes les parròquies de Catalunya; el mateix cal dir d'aquells goigs compostos per a circumstàncies especials, com són els que tenen per objecte d'invocar el benefici de la pluja, etc.

Tot això quant al contingut dels goigs; quant a la forma, podem estudiar-los, en dos aspectes, o bé considerant la part tipogràfica, o bé esguardant la composició poètica.

En ço que pertany al primer punt de vista, direm que estan impresos en un full de tamany infoli (en un principi eren de doble tamany que l'actual — vegi's Joan Bta. Batlle, "Los Goigs a Catalunya durant el segle XVIII" on s'estudia amb tota detenció l'origen, i consegüents modificacions de la tipografia dels goigs), en la part superior i generalment al mig, hi ha la imatge del Sant a honor del qual van dirigits, imatge que està voltada de combinacions tipogràfiques de tota mena, com gerros de flors, plantes, quadros, figures al·legòriques i altres elements decoratius, més o menys en relació amb l'objecte dels goigs; a cada un dels costats de la imatge, encara que altres vegades és a sota d'ella i rares voltes a sobre, hi ha la dedicatòria corresponent; sota la imatge, i a dues o a tres columnes, hi ha l'himne, i tots (a Mallorca no) acaben amb l'antífona i l'oració de l'ofici del Sant.

La composició mètrica dels goigs és generalment de versos octosíl·labs (comptats a l'espanyola):

Vostres goigs amb gran plaer
Cantarem Verge Maria
Puix la vostra senyoria
Es la verge del Roser.

amb algunes excepcions, entre elles els goigs de Santa Eulària, filla i Patrona de Barcelona, que són així:

Digna sou de Barcelona
Gran patrona
On vostre llaor es canta
Eulària Verge molt Santa.

que, com es pot veure, són una combinació d'octosíl·labs amb hemistiquis tetrasíl·labs.

Del conjunt de la composició, els quatre primers versos formen una quarteta anomenada endreça (com, la citada del Roser) la qual vé a ésser una salutació al Sant que es va a homenatjar; d'aquesta quarteta, els dos últims versos es repeteixen al final de cada estrofa dels goigs, de manera que rimi amb els dos últims de la cobla; els dos últims versos de l'endreça s'anomenen *tornada*; cada estrofa consta de sis versos, i el conjunt d'estrofes de què està formada la composició, oscil·la generalment entre 10 i 18, sense que això vulgui dir que no n'hi hagin de menys de 10 i de més de 18.

El conjunt de la composició poètica que constitueix el goig, pot ésser dividit en diverses parts, la primera, que podríem anomenar *laudatòria*, i que ocupa les primeres estrofes, va generalment destinada a relatar la vida del Sant i a exaltar les seves virtuts, sobre tot aquelles que el distingeixen i caracteritzen i que, segons l'esperit del poble on és venerat, el fan superior als altres Sants; la segona part posa de manifest el poder o valiment del Sant, davant de Déu, i la tercera, que podríem anomenar *impetratòria*, està continguda en les últimes estrofes i va destinada a implorar de la protecció i gran valiment del Sant, algun favor.

Quant a la protecció i favor que s'espera obtenir del Sant, cal fer notar aquí, que quasi bé sempre és un favor material, com la salut, la curació de nafres, la fecunditat, bones collites, protecció contra llamps, tempestat i pedregades, pluja, etc., i a alguns Sants, com Sant Roc i Sant Sebastià, se'ls demana una protecció especial contra la pestilència; rares vegades es demanen a un Sant d'una manera exclusiva béns espirituals, com la salvació de l'ànima, l'assistència divina, etc., i si així es fa, és com a gràcia accessòria; generalment aquestes súpliques es troben en els goigs dirigits a la Trinitat, Jesús Sagramentat, i en menys escala en els de la Mare de Déu.

Molt fa pensar aquest caràcter egoista que tenen els goigs dedicats a lloar un Sant, egoisme i materialisme, fruits de la ignorància.

Aquest materialisme traslluït a través dels goigs pot arribar a fer creure que el poble, en honorar un Sant, no porta per fi de retre-li un tribut de respecte i veneració, sinó que obra en tal sentit únicament i exclusivament per obtenir algun favor o gràcia especial com a fruit de la devoció que té envers ell.

Aquesta afirmació, no pot fer-se d'una manera categòrica i absoluta, sinó que s'ha d'admetre amb certes reserves i d'una manera bastant mitigada, com pot veure's primerament en la mateixa constitució del goig, en el qual abans que res es lloa el Sant; és veritat que això no és suficient per a treure de nosaltres el regust materialista i utilitarista del goig i, com a conseqüència, de la pietat del poble en ell manifestada, perquè podria objectar-se que si en primer lloc el Sant és lloat, és per tenir-lo més propici i millor disposat per a obtenir d'ell el favor que se li demana; però, malgrat el valor d'aquesta objecció, que en el fons no deixa d'ésser lògica, cau per terra si es considera que en lloar el Sant, ja demostra que se li té respecte i que és considerat com un ésser superior i, per tant, digne de veneració per part de qui l'invoca.

Ultra això, cal tenir present també, el que hem dit abans, i és que algunes vegades es demanen gràcies espirituals, sobretot a Nostre Senyor i a Maria; també cal tenir en compte que, qualsevulla que sigui el favor demanat, la petició es fa en la forma més humil i més correcta, així com també hem de fixar-nos que, algunes vegades, ni arriba a demanar-se un determinat favor, sinó que solament s'enumeren aquelles

gràcies especials que el Sant pot obtenir de Déu, i en altres ni a això s'arriba, sinó que tot el "goig" respira devoció i acatament, algunes vegades exagerat fins a l'extrem d'expressar que el Sant és adorat, com pot veure's en aquesta estrofa dels goigs de Santa Eulària:

Amb rendiment vos adora
 Protectora
 Esta Ciutat, quant suplica...

i, per últim, hi han goigs que tots ells manifesten compassió i tendresa (els dels Dolors, i els de les Animes).

A desgrat del pes i de la força de les raons que militen en pro i en contra de l'utilitarisme de la devoció popular manifestada en els goigs, no es pot donar una conclusió definitiva, ja perquè aquests arguments són indirectes, com a extrems de la lletra del goig, lletra que potser algunes vegades no interpreta fidelment l'esperit del que la canta, ja per la impossibilitat de penetrar en el cervell i el cor del que confia en la protecció celestial, i que a ella es lliura amb tota seguretat. De totes maneres podem dir, amb grans aparences de probabilitat, que en la devoció popular hi ha una certa manifestació, més o menys viva, més o menys forta, segons sigui dins l'esperit de cada subjecte, la intenció de treure'n un avantatge a favor del que l'exercita.

Prescindint de la crítica del goig com a manifestació poètica i tipogràfica, es pot entrar a considerar l'origen i desenrotllament d'aquesta branca del Folklore.

El problema capital en tractar dels goigs, és el referent al seu origen i filiació; la seva dificultat radica en què tota solució que hom hi doni no serà més que problemàtica; amb tot, recolzant-nos en l'autoritat de persones que han estudiat a fons la qüestió podem aventurar la conclusió que té més aspectes de certitud.

Tothom sap que l'Església ha honorat sempre Déu i els Sants, amb himnes compostos a honor d'ells, himnes que han estat fets ja per ordre expressa de l'Església, ja per iniciativa particular però després acceptats per ella dintre de l'himnari oficial.

En efecte, ningú no ignora l'existència d'himnes com el *Pange lingua* en honor del Sagrament, de Sant Tomàs d'Aquino, el *Pange lingua* en honor de la Santa Creu, atribuït per uns a Venanci Fortunat bisbe de Poitiers (s. VIè) i per altres a Claudi Mamert prevere de Vienne que morí l'any 473, l'*Stabat Mater*, l'*Iste Confessor*, en honor de Sant Martí (s. IXè), el *Decora lux aeternitas*, en honor de Sant Pere i Sant Pau atribuït a Elpis, muller de Boeci (s. Vè), el *Dies irae...* del poeta franciscà Tomàs de Celano, etc., i, l'himne en honor de Sant Feliu Africà, màrtir de Girona, citat per Mn. Llorenç Riber (Els Sants a Catalunya, t. I, pàg. 140) extret del breuari Mozaràbic i atribuït a Prudenci, en el qual

veiem més que en cap altre la part impetratòria que tenen els goigs actuals.

I ara cal preguntar: si els goigs no són altra cosa que himnes a honor dels Sants, tenen ells alguna relació amb els himnes litúrgics? La resposta afirmativa, malgrat alguns inconvenients que poden trobar-se com són, entre altres, el de què els himnes de l'Església no tenen la nota de popularitat que, com ja s'ha indicat abans, és una de les característiques dels goigs, sembla la més encertada.

Aquesta resposta és la dels, per desgràcia pocs, que s'han dedicat a aquesta mena d'investigacions; escoltem, en primer lloc, l'autoritzada paraula d'En Joan Bta. Batlle que en la seva obra "Los Goigs a Catalunya" ens diu: "La costum d'entonar los Goigs o cobles dels Sants, al final de les funcions relligioses, no duptam que arrenca de temps immemorial. Recorda per origen los hymnes que la Esglesia canta en ses grans diades. Lo nostre poble s'assimilà los cants Litúrgichs usant la seva llengua pròpia en totes les seves manifestacions y esplays de la vida, y anch que la Clerecía y tot l'element social jurídic solía usar la llengua llatina. per esser la única gramaticada aleshores, ell, lo nostre poble, fou lo primer en deixar-se d'aquell jou oficial entre els lletrats, y ja en temps del alt Rey en Jaume veyem la llengua catalana senyorejar y passejarse triomfant per totes les Corts d'Europa, donant de sí tot un estol de trobadors qui enlayran arreu les festes de la Gaya Sciencia, arribant a esser los mestres en lo bell parlar y en l'art de trobar de son temps. Los Viro-lays, Llaus, Goigs, o Cobles, no son sino lo fruyt de son estre cristià may desmentit" (*).

Abans que En Batlle s'havia pronunciat en aquest sentit En Marian Aguiló en la seva obra "Cançoner de les obretes en nostra llengua materna més divulgades a Catalunya durant els segles XIV, XV i XVI", encara que no donava una filiació idèntica als goigs, sinó que els feia venir de l'entremès o representació medieval, en el qual intervenia el cant o himne religiós, i els qualificava de "llegat poètic que els trobadors feren a sa pàtria en testimoni de sa fe".

Davant l'autoritat de les persones citades, ornades de títols de veritable competència en la matèria, hem d'admetre, no com a probable, sinó com a certa la filiació del goig en l'himne litúrgic, doncs si tant l'una cosa com l'altra son lloances a un Sant, i vuit segles enrera es parlava llatí, en llatí havien d'ésser fets aquests elogis, com ara es fan en català perquè és aquesta la llengua que ara parla el poble, i la que parlava quan es començà a emancipar del llatí.

JOSEP M. CAMP I PUJALS.

(Seguirà)

(*) S'ha respectat l'ortografia del Sr. Batlle.

El centenario de la Geometría Hiperbólica o pseudo-esférica de Gauss, Bolyai y Lobatschewsky

Al Rdo. P. Rafael Marimón, autor de la excelente obra "Geometría elemental" según el sistema cíclico

La universidad rusa de Kasan, en unión de la sociedad físico-matemática de la misma, acaba de celebrar, durante los días 25 y 26 de Febrero, el primer centenario de la fecha en que Lobatschewsky expuso por primera vez en lectura pública, sus entonces nuevas ideas sobre la Geometría.

Disertaron el primer día los profesores A. Wassilief y N. Parfentiew sobre: «Las ideas de Lobatschewsky» y «La significación del sistema geométrico de Lobatschewsky en las ciencias naturales».

En la sesión del segundo día, en la que tomaron parte varios matemáticos, que habían acudido de Leníngrado, Moscou y Cracovia, fué leído un informe sobre los premios «Lobatschewsky» concedidos antes de 1814, dándose además, cuenta de la publicación de la obra «In memoriam Lobatschewsky».

Con gusto nos asociamos al homenaje dedicado al que fué ilustre Rector de la Universidad de Kasan y que mereció ser llamado el Copérnico de la Geometría; aportando a este fin nuestro humilde granito de arena. Tal es el objeto de estas breves notas dedicadas a divulgar de un modo especial entre aquellos lectores de nuestra revista, no dedicados al cultivo de las ciencias exactas, los nombres de tres potentes mentalidades Gauss, Bolyai y Lobatschewsky, que brillaban iluminando los albores de la nueva Geometría.

Nicolás Iwanowitch Lobatschewsky nació en Makariw y murió en Kasan (1793-1856); fué profesor durante muchos años en la Universidad de Kasan y finalmente rector de la misma.

De los fracasos experimentados en sus tentativas de demostrar el postulado de Euclides, deduce Lobatschewsky que debía de ser indemostrable; trata luego de construir una geometría que no presuponga el postulado, y sin contradicción lógica de ninguna clase, desarrolla su nueva ciencia, llegando, entre otras consecuencias, a establecer que la suma de los ángulos de un triángulo es menor que dos rectos.

A la nueva geometría la llamó sucesivamente: geometría imaginaria, pan-geometría y geometría antieuclicídea. El autor dió a conocer por primera vez sus estudios en una lectura pública en 1826, no imprimiéndolos hasta más tarde (1829-1830) en un tratado acerca de los fundamentos de la geometría.

El nombre de la geometría antieuclicídea nos lleva a la memoria el de los tres ilustres matemáticos de nacionalidad distinta: Gauss, Bolyai y Lobatschewsky, que construyeron independientemente, según parece, el grandioso edificio antieuclicídeo.

¿A cuál de los tres ilustres pensadores debe atribuirse la prioridad? Pregunta es ésta que con las noticias históricas de que se dispone no ha podido contestarse satisfactoriamente y probablemente no se podrá contestar nunca.

Con efecto: si bien el primero en publicar sus ideas fué Lobatschewsky es lo cierto que Gauss desde 1792 estudiaba el trascendental problema de las paralelas y que poseía ya en 1819 una geometría antieuclicídea que sólo manifestó a sus íntimos amigos por la persuasión en que estaba, de que «el número de los verdaderos geómetras es mucho menor de lo que vulgarmente se presume» y según otra frase suya más gráfica todavía «por temor al clamoreo de los necios» ⁽¹⁾.

Por otra parte el húngaro Bolyai (hijo), en 1823 había descubierto la fórmula: $e^{-\frac{\alpha}{k}} = \operatorname{tg} \frac{1}{2} \pi(a)$ fundamental en la geometría antieuclicídea, porque relaciona el ángulo de paralelismo con el segmento correspondiente. En el mismo año escribía a su padre, muy versado en esta clase de estudios: «estoy decidido a publicar una obra sobre la teoría de las paralelas»... añadiendo luego: «he creado de la nada un universo nuevo».

El padre de Bolyai hace llegar en 1832 el trabajo de su hijo a manos de Gauss, y ¡cuál no sería la sorpresa de éste al ver publicados trabajos

(1) J. M. BARTRINA. — «Tratado didáctico de las geometrías no euclídeas».

que tenía en su mente, y de los cuales él sólo se creía conocedor! Así lo escribe a Wolfgang Bolyai (padre), alegrándose de que al menos haya sido el hijo de su amigo quien le haya precedido en la publicación de lo que se proponía trasladar al papel, para que no bajara con él a la tumba. Gauss desiste entonces de publicar su trabajo de geometría no euclídea.

La historia es larga, pero de ella parece deducirse, que ninguno de los tres matemáticos influyó en las ideas del otro; motivo por el cual creo acertado el añadir al nombre del ilustre Lobatschewsky los no menos ilustres de Gauss y Bolyai.

A pesar de la gran importancia de estos desarrollos de la nueva geometría, su vulgarización fué lenta, aún entre los mismos cultivadores de la geometría. Se explica ello por la dificultad que ofrecía la lectura de las obras rusas; por no ser suficientemente conocidos los nombres de Lobatschewsky y Bolyai, y finalmente por la concepción Kantiana del espacio, dominante entonces, opuesta a las ideas de Lobatschewsky.

Muerto Gauss y publicada su correspondencia con Schumacher, se hicieron públicos el aprecio e interés con que el eminente geómetra, miró, en vida, estos estudios, y esto fué lo que atrajo hacia ellos la atención de muchos eminentes matemáticos de Europa, siendo entonces legión los que cultivaron tan bellos como provechosos estudios. No pueden omitirse los nombres de Gerling, Baltzer, Schmidt, Hoüel, Battaglini y Beltrami.

Este último, que en unión de Cremona fué discípulo predilecto de nuestro gran Chelini⁽¹⁾, llega analíticamente a construir una superficie, de curvatura constante negativa, cuya geometría nos presenta una interpretación de la geometría del plano no euclídeo de Lobatschewsky de análoga manera que la superficie de la esfera interpreta realmente la geometría de Riemann y el plano euclídeo la de Euclides.

Finalmente, no puedo pasar por alto a mi dilecto amigo Sr. Bartrina, entusiasta de estos estudios, autor de la obra ya citada (1908), y más recientemente (1922) de la memoria «Las leyes gráficas en los espacios no euclídeos».

MANUEL VILADÉS, SCH. P.

---

(1) Cremona y Beltrami supieron ser discípulos agradecidos, pues correspondieron guardando a la Escuela Pía y al P. Domingo Chelini en particular, un afecto que rayaba en veneración. Siendo ambos profesores de las Universidades de Milán y Roma, respectivamente, le dedicaron una obra encabezada con un retrato de su venerado Maestro, titulada «*Collectanea Mathematica in memoriam Dominici Chelini*».

Els antidetonants

Un dels invents que més es desitja que doni èxits falaguers és el dels antidetonants. A França i Amèrica s'han fet incomputables proves; la premsa alemanya ens diu que la "B. A. S. F." ha descobert un nou producte, no tòxic, que ha de donar excel·lents resultats: aquest producte és el carbonil de ferre.

Fins avui dia no s'ha pogut explicar d'una manera satisfactòria el mecanisme dels antidetonants. Solament s'ha pogut emetre una hipòtesi, que té molt lluny la demostració, però que pot servir de guia per a experiències succesives. Hom sap que, segons els treballs de Berthelot i Vieille, la combustió d'una barreja gasosa pot ésser de dues menes: el règim de combustió simple i el règim detonant. Aquest últim neix en el moment en què la rapidesa de la combustió adquireix un cert valor.

Per altra part els antidetonants pràcticament utilitzats són cossos, que, descomponent-se fàcilment, originen un núvol de partícules sòlides. L'acció de les partícules, la qual retarda la velocitat de la combustió d'una barreja gasosa explosiva, és coneguda ja fa molt de temps. El fenomen va ésser observat a Amèrica en la combustió dels gasos dels alts forns (vegi's *Engineering*, 2 Febrer 1917). Un gas contenint en suspensió partícules sòlides (sals de potassa, per exemple) no s'encén o crema amb irregularitat o ho verifica incompletament.

Aquesta propietat de les pols salines ha estat utilitzada per a apagar la llumina en les boques dels canons. Aquesta llumina és produïda per la reinflamació al contacte de l'aire dels gasos combustibles produïts per la combustió de la pólvora.

Introduint en les càpsules, o barrejant en la pólvora, certes sals, particularment sals de potassa, s'assoleix en molts casos la supressió d'aquesta reinflamació.

Com s'explica aquesta acció tan notable d'aquestes partícules salines? Aquí hem de rememorar la hipòtesi formulada mantes vegades pel professor Haber. Aquest savi ha emès la idea que els ions poden tenir una acció molt important en el fenòmen de la propagació de la flama. Aquesta hipòtesi sembla confirmada per les experiències de Malinowski, el qual ha demostrat que si en mig d'un camp elèctric, es treuen els ions d'una barreja de benzè i aire, aquesta barreja no fa explosió (*Chem. Zentr.* 1925, vol. 2, p. 443-29, Julio). Haber ha fet notar que les sals antilluminoses utilitzades en els canons obren, podria molt bé ésser, prenent els ions necessaris per a la propagació de la flama.

La hipòtesi formulada, si es verifica, ens sembla que explica l'actuació dels antidetonants. El núvol de partícules sòlides formades per la descomposició del *plom-tetraetil*, per exemple, obrarà fixant una part dels ions i moderant d'aquesta manera, la rapidesa de la barreja gasosa explosiva.

Si aquesta hipòtesi és exacta, els cossos antidetonants han d'ésser al mateix temps antilluminosos. Moltes proves sobre aquest punt es poden realitzar. La hipòtesi podria molt bé explicar el fet que les barreges de benzol-aire poden ésser comprimides a moltes atmòsferes en els motors sense cap detonació. L'hidrògen cremant primerament, abandona, per combustió, un núvol de partícules sòlides de carbó que pot llavors fixar els ions i obrar com a antidetonant.

La hipòtesi esmentada té l'avantatge de donar-nos una explicació de fets que fins ara no en tenien cap de científica. Una consideració més pregona sobre el particular ens donarà dintre poc temps interessants i nous resultats.

JOAN SOLÀ.

Mirando al mar

Nunca consideraremos extemporáneos los llamamientos que unos pocos aficionados a las cuestiones marítimas hacen de tarde en tarde, para encarecer la importancia que para nuestro país representa, todo lo que a los asuntos marítimos se refieren.

Ai contrario. España, con un perímetro costero de más de 2,000 kilómetros es indudablemente país marítimo por excelencia. Sus puertos, sus astilleros, sus establecimientos fabriles que a la producción marítima se dedican, deben llamar por fuerza nuestra atención en grado superlativo. Y a pesar de ello, con cuanta indiferencia, cuando no con desprecio, se miran las cosas que al mar se refieren!

No piensan los que tal opinan, que la comunicación espiritual con nuestros compatriotas residentes en todo el globo y especialmente al otro lado del Atlántico, es insuficiente para mantener el calor de un sentimiento vivo, si aquel vínculo no es acompañado por una relación material efectiva, tangible; no piensan que los mercados del mundo, son disputados por las más fuertes potencias del mundo; no piensan que el aumento progresivo de nuestra marina es fuente de riqueza, y la riqueza significa progreso, y el progreso fuerza, y la fuerza respeto de los demás para con nosotros.

Hoy, sin embargo, la crisis que atraviesan los países en que la industria naval constituye su primera especialidad, es forzosa que se refleje en España, y para remediarla, acuden los gobiernos extranjeros y aún los nuestros, a subvenciones crecidísimas que permiten sino el desarrollo, por lo menos el mantenimiento de la industria, con lo que entre otras naciones, Italia, ha podido llegar en nuestros días a la construcción de grandes trasatlánticos de 35,000 toneladas, y de velocidad enorme, que permitirán la travesía de sus puertos a los de la Argentina, en un tiempo mínimo.

La impresión desagradable que algunos datos recogidos al azar, comparativos del estado de nuestra industria naval, en sus diversos aspectos con los del extranjero, resalta más al ver la estadística, que con la fría realidad de los números, nos muestra a España, ocupando el 10º lugar entre los principales países, con un tonelaje global de 1.163,000 toneladas, cuando otras naciones, con una extensión de costas muchísimo menor que las nuestras, posee más del doble: esto prescindiendo de la suma enorme de cerca de 19.000,000 de toneladas que corresponde a Inglaterra y cerca de 12.000,000 a los Estados Unidos de América.

¿A qué es debido, nuestro desvío hacia el mar, que, como decimos, tiene una importancia enorme en nuestra nación? ¿A falta de elementos técnico-directores que se pongan al frente de las factorías? No, recientemente se ha demostrado lo contrario, con modernas naves de guerra, construídas totalmente en España, por obreros especializados españoles, con materiales producidos en nuestras fábricas y cuyo rendimiento puede bien parangonarse con los mejores navíos de su clase salidos de los astilleros extranjeros.

¿Será debido a la desconfianza en las tripulaciones? En modo alguno. Reciente está el recorrido espléndido del vapor «Cristóbal Colón», construído asimismo en España, que efectuó la travesía de la Habana a Vigo en ocho días, velocidad no alcanzada por buques similares.

Quizá haya contribuído a este desvío, el pesimismo: pesimismo que muchas veces es la máscara de la indolencia, la resolución cómoda de problemas intrincados que requieren esfuerzo y sacrificio, quizá nacido de algunas desgracias ocurridas a nuestra marina militar, olvidando los que así piensan, que los hombres no tienen en su mano la virtud de los milagros, y que con materiales defectuosos, buques inservibles, y maquinaria auxiliar insuficiente ofrendaron en aras del deber, lo más caro: sus propias vidas.

Pero frente a estas actuaciones, no se ponen las legítimas glorias alcanzadas por nuestros marinos en el transcurso de la historia con el primer viaje de circunvalación principiado por Magallanes y que hubo de ser terminado por nuestro compatriota Juan Sebastián Elcano; el primer viaje de la fragata «Numancia» de una audacia y mérito indiscutibles, la valerosa actitud del inmortal Méndez-Núñez frente al puerto del Callao, etc.

No dudamos que aquellos hechos, han de herir, desgraciadamente, más la imaginación popular que éstos, pero no nos dejemos llevar del pesimismo, desechemos nuestras prevenciones, que tanta importancia tienen para nosotros las cuestiones marítimas que motivaron que un insigne escritor — Don Joaquín Costa, en su obra «Estudios jurídicos y políticos» — dijera de la marina con relación a España: «Si quiere ser señora de sí misma — dice — debe principiar por hacerse dueña de sus mares... Su suerte va unida a la suerte de su marina. La marina ha de ser su todo: baluarte de la nacionalidad; garantía necesaria de su existencia; fiador único de sus colonias presentes y futuras; custodio tutelar de su marina mercante; base de sus relaciones con las demás potencias; llave para entrar en los consejos europeos; fortaleza flotante para defender sus desguarnecidas costas, las puertas marítimas de su territorio, los emporios de su comercio, condición *sine qua non* de su futuro engrandecimiento.»

Dejemos de lado nuestros pesimismos, a todas luces injustificados, que si ha habido contratiempos, también hay glorias y precisamente los caracteres fuertes se forjan en el yunque de la adversidad. Inculquemos a los niños un cariño acendrado a las cuestiones navales, que como decimos es fuente inagotable de riqueza, que nos arrebatan hoy otros países competidores.

No olvidemos que más allá del océano, hay millares de compatriotas que necesitan de nosotros, que nos brindan su colaboración para trabajar unidos en pro del engrandecimiento de nuestro país, por medio de un constante intercambio de productos. No consideremos que el dinero que se gaste en construcciones navales sea *dinero tirado al mar*, como irónicamente apuntan algunos. Al contrario, abandonemos estos pensamientos, seamos optimistas, tengamos confianza en nuestro esfuerzo, completándolo con el estudio y una labor constante y con ello lograremos, al par que la satisfacción de haber contribuido al bien común, la mayor, de que hemos cumplido con nuestro deber.

ALEJANDRO DE MENDOZA.

CRÍTICA ⁽¹⁾

JOSEP PLA. — *Llanterna màgica*

Els que coneixem En Pla, de quan no havia assolit aquest renom tan apassionat del qual ell mateix té la gràcia chestertoniana de mofar-se'n, tenim un prejudici considerable per a jutjar les seves obres. Fariem malt fet de negar-ho o de dissimular-ho farisaicament.

En Josep Pla abans de dedicar-se al periodisme escrivia amb un estil acurat, amb un aire si fa no fa sentimental, amb una pintura molt ben feta del paisatge. La seva obra literària estava emparentada amb la d'un altre paisatgista empordanès, company d'En Pla i company meu en aquella mena de quadres universitàries de la Facultat de Dret de l'any 1911. Però En Pla evoca les coses amb una força més colpidora.

El sentimentalisme i el sentit del paisatge ha perdurat en En Pla. Però així com aquell sentimentalisme podia dur-lo a ésser un místic religiós o a ésser un il·luminat ple de passió o un anarquista rebec, també podia dur-lo — com així s'ha esdevingut — a ésser un adulator de la frivolitat i a mofar-se de les valors tradicionals que són l'embolcall, no l'esperit, de la societat materialitzada d'avui dia. El sensualisme modern no té l'aire noble de les passions medievals. El sensualisme d'avui no és espontani: hom el provoca amb reaccions químiques, gosaríem a dir. I per fugir de la fantasma del tedi i del mal gust que deixa el plaer un cop satisfet, quan els estimulants heroics que la química ofereix ja no basten, hom acut a una medicina espiritual encara més perillosa: el cinisme.

El cinisme, però, té un perill per a qui ha de dependre d'altres, però el perill es salva retirant el cinisme quan es parla de les persones gràcies a les quals un pot anar tirant. Per això En Pla plega el cinisme quan el cinisme podria perjudicar-lo materialment. És un sacrifici que a En Pla deu costar-li molt, car ell, per temperament, no ho és d'hipòcrita.

(1) En aquesta secció donarem compte dels llibres que se'ns trametin.

Aquest batre's en retirada del cinisme, en tocar certes persones, obra reaccionalment en el sentit d'augmentar la intensitat del cinisme en tractar de persones o coses que han ferit el cínic. I així quan En Pla ha rebut un refús a una demanda seva, o quan veu, decebut, que allò que ell esperava o que se li havia promés ha fallit, augmenta la seva cridòria i es llença com un foll contra persones i coses. Això ho veu tothom que no sigui orb en posar-se davant els seus retrats a la ploma. I quan En Pla escomet un literat, o un empresari literari, és quan la seva literatura obté un èxit més sorollós, és quan la seva literatura davalla i perd totes les qualitats d'una obra realment literària. Davant d'un company enfonsat per En Pla, les vestals de les capelletes riuen histèricament i alcen un clam i aplaudeixen frenèticament.

Però com que En Pla essencialment és un literat i un bon literat, de tant en tant es capté com a tal i en moments de serenitat — quan no està sota la impressió depriment que ha de treballar com un negre per viure una vida molt més grisa de la que ell voldria i té dret a viure — la seva fermesa es dibuixa en una prosa gentil, acurada, plena d'unció. Així en la seva "Vaga pintura de Torroella", fina, azoriniana.

Llàstima que pàgines com aquestes no es trobin sovint en el seu llibre. La resta, són pàgines plenes de fredor, de coses ben observades però mal copsades, de mostres de reblandiment cerebral, de tempestats d'orgull infantil o de pàveria que fa llàstima o bé d'hipocresia llefiscosa. En general En Pla fa l'efecte d'un albardà o d'un esclau que lloa son senyor i el diverteix mofant-se dels altres senyors, perquè el seu senyor estigui content.

Però si al fons de la literatura d'En Pla hom hi nota la tragèdia d'un home que no té prou pit per a deixar esclatar les espontaneïtats meravelloses del seu esperit, la seva forma, el seu estil, se'n salven gairebé sempre: té la virilitat de la seva adolescència, la suggestió de quan no escrivia forçat ni els desenganys de la vida li havien posat el fel a la boca.

Com a amic i com a admirador d'En Pla voldria de bo de bo que es decidís d'un cop a tornar a tenir "el cor jove". Si en fer-ho, els fariseus estronquessin llur clamor i li fessin el buit, no en faci cabal: es trobarà, de sobte amb una pedra preciosa que a ell mateix sobtarà: la independència espiritual. Llavors veuria que dona una felicitat molt gran menysprear els relativament poderosos i admirar els que sense ésser-ho inconscientment, són humils.

R. NEGRE-BALET

MISCEL·LÀNIA

A Florència, la ciutat de l'art i del bon gust, ha mort l'eminent escolapi P. Ermenegild Pistelli, qui ha passat sa llarga vida de 64 anys, amb 40 de ministeri, consagrat sempre al conreu de la ciència i de les lletres i en l'acció fervent d'infatigable sacerdot de les Escoles Pies.

La personalitat literària del P. Pistelli ha estat reconeguda en les moltes Acadèmies qui el tingueren com a membre de gran prestigi, com la "Società Dantesca" i l'"Accademia dels Agioti".

Fou un conreador constant dels estudis clàssics i dantescs; guanyà amb indiscutible avantatge la càtedra de llengua grega i llatina a l'Institut d'Estudis Superiors de Florència; i era en l'actualitat Inspector General d'ensenyament a la Toscana, per nomenament de Mussolini.

Era col·laborador asidu de revistes de la importància de "Rosmini", "Cordelia", "Arxiu Històric Italià", "Estudis Italians de Filologia Clàssica" i "Ressenya Nacional" i exercia alhora la Direcció de la notable publicació "Atenes i Roma" el nom de la qual diu ben clar el sentit clàssic de la seva orientació.

Treballador incansable, el P. Pistelli ha publicat nombroses obres d'investigació i d'erudició molt ben rebudes entre els estudiosos. Recordem solament els estudis "Sobre el diàleg de Santa Caterina" i "Sobre els Manuscrits caterinians de Auhsburnh", l'edició crítica del "Protepticus" de Jàmblic, "Introducció al llibre d'Aritmètica de Nicòmac" segons el còdex florentí, tots els quals treballs li han merescut justa fama entre els savis, car totes aquestes obres mostren el rastre del seu profund saber i contenen els fruits de sa laboriositat i consagració constant al treball.

Heus ací, però, també com el P. Pistelli, ultra consagrar-se per espai de quaranta anys a l'ensenyament dins l'escola, pel ministeri directe de sa vocació escolàpia, apareix a fora com a sacerdot dedicat a les obres de Predicació, de la Bona Premsa i notables actuacions de zel.

Per això s'explica la seva gran popularitat que ha tingut una ressonant manifestació en els actes del seu enterrament. Com a sacerdot de Crist i de l'Església ha sabut encarrilar les multituds cap als veritables interessos individuals i collectius, vers la Veritat Eterna.

L'Emm. Cardenal Mistrangelo, Arquebisbe de Florència i escolapi, ha presidit l'enterrament, el Secretari general del feixisme hi ha assistit en nom del Govern, ultra les representacions de les entitats culturals i l'incomptable nombre de deixebles i el poble florentí.

Així és com els estaments oficial, cultural, popular i religiós han fet públic homenatge de veneració a l'escolapi P. Pistelli, el nom del qual serà donat per recent disposició del Govern a una de les grans Escoles d'ensenyament de Roma. — M. A. E.

Prosiguiendo la serie de conferencias organizadas por la Liga Cervantista Española, el Rdo. P. Luis Falguera, escolapio, ha dado en nuestra Universidad Literaria una conferencia desarrollando el tema «Clave y secreto del engrandecimiento y gloria del Angel de las Escuelas». Presidió el acto el Rector de la Universidad, a quien acompañaban el vice-rector doctor Díaz, don Manuel Luengo (hijo) en representación del Gobernador civil, el Presidente de la Liga Cervantista Española en esta Ciudad Sr. Jiménez Ruiz y D. Manuel Luengo.

La concurrencia fué numerosa y selecta, compuesta de varios y distinguidos Catedráticos de la Universidad y representaciones de varias Academias y Centros culturales.

El trabajo del P. Falguera fué un canto fervoroso de las virtudes del Angélico, dicho bellamente. Las frases del conferenciante eran limpias, cortadas y floridas, deleitando al ilustrado auditorio que le escuchó con religioso silencio.

Estudió la existencia de la materia, su significación antológica en el reino de las cosas creadas y las distintas manifestaciones vitales de la misma, describiendo al hombre cuya supremacia le erige en rey de la Creación por su espíritu ordenador que le impulsa hacia algo superior a sí mismo con la fuerza del ideal cristiano.

He ahí — dice el conferenciante — la clave y el secreto de la gloria de Santo Tomás de Aquino: el haber dado la forma de saber realizar el ideal de la vida cristiana.

En vibrantes párrafos, cantó la maravilla y las bellezas de la vida afirmando que el verdadero ideal de la misma se halla en la vida cristiana corroborando su aserto con ejemplos de guerreros, filósofos y poetas que se immortalizaron.

Puso de manifiesto la portentosa obra científica del doctor Angélico en los distintos órdenes de la especulación, del Derecho y de la Teología y, después de ponderarlas debidamente, hizo notar como se sostienen y son cada día más estimadas a pesar de los esfuerzos del racionalismo en quererlas eclipsar.

Afirma que en esa forma realizó el Santo su ideal de vida cristiana ya que en toda su doctrina palpita fuertemente el gran amor hacia Dios cuya

aspiración fué en él deseo de todo momento a pesar de las amenazas de su madre y de las luchas de sus enemigos.

Para ello reconoce en el Angélico tres cualidades principalísimas: sus facultades innatas, su voluntad y sus sentimientos. Se extiende en largas y atinadas consideraciones demostrando cómo supo el Santo agradecer a Dios su portentosa potencialidad enteectiva poniendo a contribución de la misma su férrea voluntad y las alas poderosas de sus sentimientos.

Terminó agradeciendo a los presentes sus atenciones y asistencia alentando a los asociados a la Liga Cervantista a proseguir en la patriótica labor que vienen desarrollando.

Fué largamente aplaudido y muy felicitado.

Cerró el acto con un elocuente discurso, el doctor Martínez Vargas, quien, después de elogiar la labor del conferenciante, hizo notar la influencia social de las doctrinas tomistas encareciendo la necesidad de colmar la voluntad, ya que este factor, juntamente con la vocación, constituye, en gran parte, el secreto del triunfo en los hombres.

Fustigó a los fácilmente enamoradizos de los valores extranjeros en detrimento de los patrios, aludiendo al reciente homenaje a un pedagogo extranjero, y terminó alentando a los presentes para que cooperen a actos que como el que se celebraba honran a la Universidad y a la cultura patria.

Fué también muy aplaudido. — M. A. E.

El dia 15 del passat març va celebrar les seves noces d'argent sacerdotals el Rvdm. Abat del Monestir de Montserrat Dom Antoni M. Marcet. Ordenat per l'Emm. Cardenal Cassanyes, de bona memòria, en 15 de març de 1902, compleix ara els 25 anys d'una fecundíssima vida sacerdotal.

No cal pas fer l'elogi d'aquesta gran figura que apareix voltada de la veneració i el respecte de tots els fills de Catalunya. La seva gestió, abans i després d'ésser elegit per al govern del gran cenobi benedictí, ha donat lloc a esponerosos collites i a esperançadores sembrades en el terreny de la religió i la cultura catalanes.

En aquesta avinentesa, preguem al Rvdm. Abat, que vulgui acceptar la nostra més respectuosa i cordial enhorabona, i els vots que fem perquè Déu faci ben llarga i plena de gràcia espiritual la seva vida. — M. C. A.

El Monestir de Montserrat continua donant mostres d'una gran i selecta activitat en matèria de publicacions.

Justament fa poc acaba d'iniciar dues noves sèries. Ens referim a "Catalònia Monàstica" de la qual ha sortit ja el primer volum, i a una altra publicació, molt més modesta però ben escaient, titulada "Montserrat", butlletí mensual del Santuari.

Ultra això, està a punt de sortir el segon volum de la magna obra de la traducció de la Bíblia, que contindrà els llibres de l'Exode i el Levític.

La ja ben notable Biblioteca del Monestir ha estat darrerament acrescuda per la compra d'una vella biblioteca mallorquina integrada per més de 10,000 volums. Aquests són principalment de Teologia, Història, Lulisme, etc. Conté també nombrosos manuscrits dels segles XVè a XIXè, i molts incunables.

Cada dia esdevé més gran el deute que la nostra cultura té envers l'Ordre Benedictina, tan benèficament influent a casa nostra. — M. C. A.

En el penúltim quadern de la notable revista "Ciència" (núm. 10; novembre 1926) Josep de C. Serra i Ràfols publica un interessantíssim estudi titulat "La immigració a Catalunya". El fet que aquest aspecte sigui força negligit, i sobretot poc estudiat, per les estadístiques oficials, augmenta encara la importància d'aquest treball dedicat a un problema de tanta transcendència per a la nostra terra, tant des del punt de mira ètnic, com social, com econòmic.

En resseguir-lo, hom pot trobar una pila de dades de la més gran importància. Segons elles sabem que la proporció d'habitants no catalans a Catalunya (sense la ciutat de Barcelona) era en 1920 d'un 65 per 1,000, en la seva major part valencians i aragonesos i, en segon terme ja, castellans i murcians. Ens assabentem també que dels 820,015 habitants que segons el padró de 1924 té la ciutat de Barcelona, sols un 47 % són nascuts a la ciutat, un 20,5 % són catalans no barcelonins, un 9,1 % són valencians, un 6,7 % aragonesos, un 4,6 % castellans (amb els lleonesos, extremenys i albacetins), un 3,6 % murcians, un 2,9 % andalusos, un 0,9 % bascs (junt amb els navarresos), un 0,9 % catalans de Balears, i un 0,8 % gallecs i asturians; els estrangers hi són en una proporció d'un 2,5 %. Suposant que tots els nascuts a Catalunya parlen en català (descomptant per compensar-ho els no catalans que parlen la nostra llengua), afegint-hi els valencians i els de Balears (no afegint-hi, en canvi, els de l'Aragó català per compensar els de València o Balears que no parlen català) tindrem que la població de Barcelona està formada per un 77,5 % d'habitants de parla catalana i un 32,5 % de parla no catalana. Resulta curiós de constatar que entre els forasters hi ha forces més dones (53,2 %) que no pas homes (46,8 %); aquesta diferència és sobretot notable entre els procedents d'Aragó entre els quals hi ha un 63,9 % de dones i un 36,1 % d'homes.

Comparant la ciutat de Barcelona amb la de Madrid, veiem que el nombre de madrilenys en relació amb la població total de Madrid (707,521 habitants en el padró de 1924), és només de 44,6 %.

Des del punt de mira social resulta molt alligador el coneixement de la procedència de les famílies inscrites en el padró de pobres de Barcelona. L'any 1925 foren 3,489 amb un promig de 4 persones per família. D'aquestes un 18,5 % eren valencianes, un 17,3 % murcianes, un 15,4 % barcelonines, un 13,4 % catalanes no barcelonines, un 12 % andaluses i extremenyes, un 10,3 % aragoneses, un 7,2 % castellanes, etc.

En resum, resulta que en 1920, amb 2.364,284 habitants, hi havien a Catalunya 329,316 forasters o sigui un 139 per 1,000 de la població.

Els comentaris hi són brevíssims degut, principalment, a causes ben fàcils d'endevinar, i és una veritable llàstima, car en aquests afers un comentari assenyat és tan interessant com un conjunt de dades. — M. C. A.

De brillante puede calificarse la conferencia que dió sobre: «Operaciones fundamentales en el cálculo del continuo» el Secretario General de la Universidad, Dr. Daniel Marín. Expuso a grandes rasgos, el docto profesor de la Universidad, la evolución que ha tenido en la humanidad el modo de apreciar las leyes y fenómenos naturales, haciendo ver el inmenso progreso que a todas las ciencias experimentales comunicó el cálculo diferencial e integral, ya que se logró con el auxilio de ambos, sujetar a medida los fenómenos naturales, cosa imposible sin el auxilio del continuo matemático.

Recordando que en la naturaleza, las variaciones de los fenómenos se verifican por modo sucesivo, según aquello de: «Natura non facit saltus», puso de manifiesto, que el tratar de escudriñar los fenómenos naturales sin el auxilio del cálculo infinitesimal, sería comparable al químico que empleara en sus pesadas de precisión una tosca romana o balanza ordinaria.

La palabra fácil y exacta característica del Dr. Marín, acabó de hacer las delicias del auditorio, que salió satisfechísimo de la bien cortada conferencia, en la que el conferenciante se esmeró, a pesar de sus profundos conocimientos, en poner sus conceptos al alcance de los oyentes, logrando su propósito por modo admirable. Añadimos nuestra felicitación a las que recibió al terminar su conferencia. — M. V.

La nueva campana de Asís. — Los Municipios italianos dan una lección muy elocuente haciendo donación a Asís en recuerdo de S. Francisco, de una campana.

Ha sido fundida en Fermo, pesa 40 quintales, mide 2,20 metros de altura y 1,82 de diámetro. Lleva grabados en su superficie exterior una figura del Santo, los escudos de Roma y Asís, y el Cántico del Hermano Sol que ocupa 35 metros de longitud. Ha costado 110,000 liras, y el tono de la campana es el de *la bemol*, que con el de la campana Municipal existente que es el *do*, forma una *tercia mayor*.

Los compatriotas del "Pobrecito de Asís" sienten hondo y claro al gran cantor de la Naturaleza. — J. A.

VIDA ACADÈMICA

DIETARI ACADEMIC (Del 16 de febrer al 15 de març)

— Els dies 16, 21 i 23 han tingut lloc les darreres conferències del curs donat per l'Acadèmic supernumerari Sr. Josep Torres sobre "Orientacions de la Nova Arquitectura". Dues coses han caracteritzat la labor del conferenciant: l'amplíssim coneixement de la matèria i la seva clara exposició; és per això que, a precís dels assistents al curs, el conferenciant hagué d'ampliar les conferències, alguna de les quals durà dues hores.

— En R. Negre-Balet, president d'Acció Social de l'Acadèmia, ha ocupat la tribuna acadèmica els dies 19 i 26 de febrer, desenrotllant la seva anunciada conferència sobre "G. K. Chesterton o la paradoxa de l'optimisme catòlic", la qual ha estat una admirable i profunda exposició de les idees chestertonianes, les quals permeteren al docte conferenciant de fer curioses i penetrants observacions psicològiques sobre distints caires de la vida social moderna. En la discussió intervingueren els acadèmics Srs. Ribelles (F.) i Diego.

— "La Mujer y el Código de Trabajo" ha estat el tema tractat pel senyor Antoni Ribelles, president de Vida Externa de l'Acadèmia, davant les senyoretes taquígrafes de l'Institut de C. i B. P. de la Dona, el dia 20.

— El dia 5 (març), l'acadèmic supernumerari Sr. Josep Diego ha pronunciat una conferència sota el tema: "Nociones generales sobre las estrellas y modo de encontrar las más principales por el método de las alineaciones", la qual ha il·lustrat amb esquemes que han fet més comprensible el seu interessant treball. Els Srs. Ribelles (F.), Mestres, Galiana i el P. Viladés intervingueren en la discussió.

— La festivitat del nostre co-patró Sant Tomàs d'Aquino (dia 7) ha estat celebrada amb una Missa de Comunió General amb sermó preparatori en la Capella del Col·legi de Ntra. Sra.

— El mateix dia a les set de la tarda han començat els Sants Exercicis Espirituals sota la direcció del Rnd. P. Albert Bertomeu, escolapi, i amb la cooperació del Rnd. P. Director de l'Acadèmia; es veieren força concorreguts. La paraula persuasiva i convincent del P. Bertomeu fou escoltada sempre amb gran religiositat per tothom. Fou veritablement el con-

junt de conferències una sàvia orientació de "Vida cristiana pràctica" estudiada en els següents caires: "La Vida cristiana", "Essència de la vida cristiana", "Actuació dins la vida cristiana", "Camins de la vida cristiana", "Enemics de la vida cristiana" i "Fi de la vida cristiana".

El diumenge 13 acabaren els Sants Exercicis amb la Missa de Comú General amb sermó preparatori pel R. P. Bertomeu qui, després de la Sta. Missa va donar la Benedicció solemne als Srs. Exercitants, als quals desitgem una santa perseverança.

PROGRAMA PER AL MES D'ABRIL

Dies 2 i 9. — El Sr. Lluís Lasheras, Acadèmic supernumerari, donarà dues conferències sobre "Fideicomiso catalán".

Dia 16. — Resta suprimida la Sessió per ésser Dissabte Sant.

Dia 23. — L'Acadèmic honorari Sr. Manuel Comas Esquerra donarà una conferència sobre "Topografia".

Dia 30. — El novell advocat i secretari de l'Acadèmia, En Juli de Ferrer, tractarà en sa conferència sobre el tema "Orientacions i conclusions de l'Assemblea de Juventuts Catòliques espanyoles celebrada a Madrid".

SECCIONS

Dia 14. — *Dijous Sant.* — Tindrà lloc durant el matí la *Comunió reglamentària* per a tots els Srs. Acadèmics, a la Capella de Ntra. Sra. de les Escoles Pies, on es repartirà la Sagrada Comunió cada quart d'hora des de les 6 fins a les 10, hora de l'Ofici solemne.

Aquest mateix dia a les 12 començarà la vetlla d'honor dels Srs. Acadèmics davant el Monument fins a les 9 del vespre.

Dia 15. — *Divendres Sant.* — A les 7 del matí seguirà la vetlla d'honor al Monument fins a les 10, hora en què començarà l'Ofici de Presantificats i adoració de la Vera Creu.

Com de consuetud portaran el tàlem a les processons senyors Acadèmics honoraris i de Junta.

Dia 24. — El Sr. Ramon García-Haro, vice-president de l'Acadèmia, donarà la conferència mensual a l'Institut de Cultura.

AQUEST NUMERO DE LA ACADEMIA CALASANCIA
HA PASSAT PER LA CENSURA GOVERNATIVA

**Protecció absoluta per a
vostè i els seus**

La millor protecció contra
la llet adulterada o im-
pura la trobarà vostè en
l'ús de la més pura i bona
de les llets, la

Llet Condensada
“La Lechera”

* Demani mostres i folletons gratis a la
Societat Nestlé A. E. P. A., Via Laietana, 41 - Barcelona

PATIU DELS PEUS?

“Callicida Masó Arumí”

FLASCO 1 PESSETA

y SALINOS MASÓ = Capsa, 2 pessetes

Radio Salil

Bálsamo rápido y seguro para curar los ataques de **Reuma** articular, **Reuma** nervioso localizado, **Gota**, **Ciática**, **Neuralgia**.

USO EXTERNO

Se consiguen curaciones sorprendentes

Fricciónese la parte dolorida y el alivio será inmediato.

La Perla Mallorquina

Confitería = Pastelería = Repostería

Elaboración especial, única en Barcelona, de selectas ensaimadas y pastas mallorquinas

— Grandes diplomas de honor y mérito —
Medalla de oro y copa de S. M. Alfonso XIII

Paseo Gracia, 68, Tel. 2364 G = Clarís, 48, Tel. 1866 S. P.
— y Secciones Granja Royal y Granja Royal Oriente —

CURA VEGETAL Nº

CURA
RADICAL
DE TODAS LAS
ENFERMEDADES

del
ES
TÓ
MA
GO

Ptas. 7'80
la caja
para
un mes

Digestiones lentas, difíciles:
dolores de estómago,
acidez, dispepsia,
atonía.

Una taza
después de comer
es un placer y un eficaz
digestivo que permite
comer
de todo.

Venta:

LABORATORIOS BOTANICOS Y MARINOS

Ronda Universidad, 6 - Barcelona
y Farmacias.

DEL ABATE HAMON

FARMACIA I LABORATORI

MASÓ ARUMÍ

DEL DOCTOR NADAL

(PROVEIDOR DEL F. C. BARCELONA)

Rambla de Canaletes, 1 / Carrer del Bonsuccés, 2

TELÈFON A - 570

BARCELONA

Injectables, Serums, Específics, Anàlisis, Oxígen, Fórmules
elaborades amb productes puríssims i de qualitat de les millors marques
nacionals i estrangeres.

Els ULLS DE POLL i les DURICIES desapareixen sense pe-
rill de cap mena amb el

"CALLICIDA Dr. MASÓ ARUMÍ"

Un flascó UNA pesseta.

EL DOLOR DE CABEZA

Neuralgias, lumbago, ciática, dolores ner-
viosos, reumáticos y las molestias periód-
icas propias de la mujer

CURAN SIEMPRE CON EL

Cerebrino Mandri

NUNCA PERJUDICA

Anémicos, debilitados, neurasténicos, convalecientes, tomad el TÓNICO MANDRI

Abogados y Estudiantes de Derecho

Adquieran la imprescindible obra "**Cuerpo del Derecho Civil Romano**", de García del Corral. Son seis hermosos volúmenes en 4.º y su precio es de 150 pts. en rústica y 183 encuadernados. Pídalos a su librero o a *Editorial Lux*, Consejo de Ciento, 347, Barcelona.

Puede adquirirlo a plazos con un 10 % de aumento.

NELLIE I ALTRES CONTES

per R. NEGRE BALET

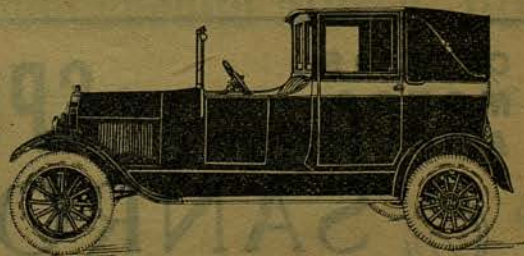
3 Pessetes

Es una història d'amor y patriotisme . L'autor no és únicament un bon escriptor, sino també un bon psicòleg.

De venda en les principals llibreries i a l'«Editorial Mentora», Rosselló, 154

Lincoln **Ford** Fordson
AUTOS-CAMIONES-TRACTORES

A. CASAJUANA   DIPUTACIÓN, 279
- BARCELONA -

El pequeño STUDEBAKER

Tipo "HERSKINE-SIX"

Modelo Europeo

10 litros los 100 kilóm. — 6 cilindros — 12 HP.

Velocidad 100 kilóm. por hora

*El más pequeño de los automóviles americanos — Por sus líneas,
sólida construcción, confort y rendimiento, constituye
el éxito indiscutible en el Salón de París*

PEDID PRUEBAS e informes al SALÓN STUDEBAKER

Paseo de Gracia, 54

Teléf. 3062 A

Librería BOSCH

Ronda de la Universidad, 5 - BARCELONA

**Gran surtido en obras nacionales y extranjeras
de texto y consulta**

**para Facultades y centros de enseñanza superior
Corresponsales de las principales editoriales del mundo
Suscripciones a toda clase de Revistas y publicaciones**

**CICLOS
MOTOS
ACCESORIOS**

SPORTS

SANROMÁ

Balmes, 62-Tel. 1445 A-BARCELONA

PÍDASE EL CATÁLOGO ILUSTRADO

La **Leche Condensada** Marca «**EL NIÑO**», con toda

su crema y elaborada con arreglo a los más modernos procedimientos científicos, reúne toda clase de garantías.

Reemplaza ventajosamente a la leche fresca en todos los casos en que esta se emplea.

La **Leche Condensada** marca «**EL NIÑO**» por su gran potencia nutritiva no tiene rival para la más perfecta alimentación de los niños.

Es por excelencia la leche del hogar, y por lo tanto no debe faltar en el suyo.

Pruebe hoy mismo la **Leche Condensada** Marca «**EL NIÑO**» y quedará plenamente convencido de su alta e insuperable calidad.

Leche Condensada Marca "EL NIÑO"

ES LA MEJOR

Solicite muestras y folletos gratis de la Sociedad Lechera Montañesa, S. A.,
Plaza de Cataluña, 17, Barcelona

Pompas Fúnebres

"La Condal, S. A."

Central y Oficinas: RAMBLA CATALUÑA, 15

Teléfono 1027 A

Teléfono 1078 A

Talleres y Garage: GERONA, 11 (chaflán Ausias March)

Servicio permanente - 30 Sucursales con teléfono

Personal práctico; magnífico coche HISPANO para traslados

La más acreditada e importante de Barcelona

oooooooooooooooooooo

"ÆTERNITAS"

Nuevo procedimiento para la conservación y
embalsamamiento de cadáveres

Aprobado por R. O. de 21 de Junio de 1924

SIN INTERVENCIÓN QUIRÚRGICA ALGUNA
SIN QUITAR LA ROPA DEL CADÁVER
RESPETANDO SU SAGRADA INTANGIBILIDAD

Para adultos, desde . . . 1,500 pesetas

Para párvulos, desde . . . 950 .

Representante en Barcelona:

Pompas Fúnebres LA CONDAL, S. A.